

MAJ 2022

DEN MENNESKERETLIGE BESKYTTELSE AF TIGGERE

I Danmark kan man komme i fængsel i 14 dage, hvis man tigger foran et supermarked, på Strøget eller ved Nørreport Station. Sådan har dansk praksis været siden 2017, men en nyere dom ved Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol sætter ifølge Institut for Menneskerettigheder spørgsmålstegn ved, om de danske regler er i tråd med Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 8.

LĂCĂTUȘ MOD SCHWEIZ

Det var et brud på retten til privatliv efter Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 8, da en rumænsk kvinde i Schweiz blev idømt fængsel for at tigge. Det fastslog Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol med i sagen Lăcătuș mod Schweiz i januar 2021. Kvinden var blevet taget i at tigge ni gange, og da hun ikke kunne betale en samlet bøde, blev hun i stedet idømt fem dages fængsel.

Ifølge Menneskerettighedsdomstolen er et generelt forbud mod tiggeri et radikalt værktøj, der kræver en stærk begrundelse og en særlig streng domstolskontrol. En sådan afvejning af forskellige hensyn gav schweizisk lovgivning ikke mulighed for. I Schweiz blev tiggeri straffet uden at tage med i betragtningen, hvor sårbar tiggeren var, hvor generende tiggeren havde været, hvor tiggeriet fandt sted, og hvorvidt tiggeren var en del af et kriminelt netværk. Domstolen tillagde det i dommen ikke vægt, om kvinden havde mulighed for at få offentlig hjælp fra de schweiziske myndigheder.

I den konkrete sag havde den kvindelige tigger hverken opført sig aggressivt eller påtrængende, og der var ikke blevet klaget over hende til politiet. Menneskerettighedsdomstolen mente derfor ikke, der var tale om en straf, der var nødvendig eller stod i rimeligt forhold til hensynet bag reglerne om at bekæmpe organiseret kriminalitet eller beskytte andres friheder og rettigheder (proportionalitet). Domstolen lagde også vægt på, at frihedsstraf er en alvorlig sanktion, som yderligere kan øge en persons nød og sårbarhed.

DE DANSKE REGLER

Det kan efter straffelovens § 197 give op til seks måneders fængsel, hvis en person, der allerede har fået en advarsel fra politiet, bliver pågrebet i at tigge. Hvis der er formildende omstændigheder som for eksempel, at personen er blevet tvunget til at tigge eller er blevet udnyttet, kan straffen bortfalde. Der er ikke mulighed for at give en bødestraf. I praksis får en person syv dages betinget fængsel i førstegangstilfælde.

I 2017 blev kravet om en forudgående advarsel fjernet i de tilfælde, hvor personen tigger i en gågade, ved stationer, i eller ved super-

markeder eller i offentlige transportmidler. Udgangspunktet er i den forbindelse en straf på 14 dages ubetinget fængsel i førstegangstilfælde. Det er ikke et krav, at tiggeriet har skabt utryghed, at tiggeren har været generende, eller at tiggeren er en del af et kriminelt netværk.

HØJESTERET

I februar 2022 tog Højesteret stilling til, om det var lovligt, at en litauisk tigger i 2019 var blevet idømt 60 dages fængsel og udvist fra Danmark for tiggeri.

Højesteret udtalte, at der i Danmark er adgang til offentlig hjælp – selv hvis man ikke har lovligt ophold. En sådan adgang betyder ifølge Højesteret, at det er usikkert, om tiggeri er beskyttet efter artikel 8. Adgangen til offentlig hjælp betyder ifølge Højesteret også, at der kun helt undtagelsesvist kan forekomme tilfælde, hvor en tiggers menneskelige værdighed er truet, fordi personen har utilstrækkelige midler til at dække sine grundlæggende behov. Højesteret anerkender dog, at domstolene i ekstraordinære tilfælde kan undlade at straffe personen.

Højesteret mente ikke, at den litauiske tiggers omstændigheder var ekstraordinære. Højesteret vurderede derfor, at det var lovligt at idømme ham en fængselsstraf.

I sin dom forholder Højesteret sig ikke til, at Menneskerettighedsdomstolen ikke anerkender adgangen til offentlig hjælp som et hensyn i Lăcătuș-sagen.

PROCESRISIKO

Justitsministeriet vurderede i et notat fra maj 2021, at straffelovens § 197 ikke skal ændres efter Lăcătuș-dommen. Ministeriet bemærker dog, at "det må antages, at der vil være en risiko for, at Danmark vil tabe en eventuel fremtidig sag" ved Menneskerettighedsdomstolen.

ANBEFALING

Institut for Menneskerettigheder vurderer, at der er klare lighedspunkter mellem de danske og schweiziske regler. Strafniveauet i Danmark er højt sammenlignet med Lăcătuș-dommen, hvor kvinden var idømt fem dages fængsel efter ni tilfælde af tiggeri. I Danmark kan man få 14 dages fængsel i førstegangstilfælde.

Institut for Menneskerettigheder anbefaler, at de danske regler om straf for tiggeri ændres:

- Folketinget bør begrænse straf for tiggeri til de situationer, hvor tiggeriet er aggressivt eller påtrængende, eller hvor tiggeren er en del af et kriminelt netværk.